

Základné spôsoby poznania a využitia Svätého písma

František Dancák

Za nájdenie starej Biblie nádejní dedičia sľubovali kedysi bohatú odmenu, pretože v nej mienili nájsť písaný dôkaz, ktorý by im zaručoval nárok na veľké dedičstvo.

Dnes nevieme, či ho aj dosiahli. Je však isté, že ktorákolvek Biblia je testamentom. Každému veriacemu dáva možnosť získať „neporušiteľné, nepoškvrnené a nevädnuce dedičstvo“ (1 Pt 1, 4).

Sväté písmo - Biblia - predstavuje v živote Cirkvi a jednotlivca dôležitý prostriedok poznávania Božieho zjavenia, výborný prameň zdokonaľovania mravného a náboženského života a dosiahnutia spásy. Je napísané pre naše dobro a pre poučenie (porov. Rim 15, 4).¹ Ale i keď vnímame jeho blízkosť, zostáva zahalené. Nad jeho hĺbkou žasol už sv. Augustín: „Zázračná je hĺbka tvojho Písma. Jeho povrch sa páči nám, maličkým, ale potom aká hĺbka, Bože môj, zázračná hĺbka.“² „Preto Cirkev, vedená Duchom, potrebuje ho neustále interpretovať a keď ho kontempluje, v hlbokom duchu viery ho «nábožne počúva, sväto zachováva a verne vysvetľuje»“³

Svätá Cirkev preto všemožne dbá o to, aby každý veriaci človek, zvlášť teológ, ho dokonale poznal a účelne využil. Na to, aby sa tak mohlo stať, Druhý vatikánsky koncil vo vieroučnej konštitúcii *Dei verbum* (O Božom zjavení) odporúča katolíckym exegetom a ostatným, ktorí sa zaoberajú štúdiom Písma, aby ho pod dozorom Učiteľského úradu primeranými prostriedkami skúmali a vysvetľovali. Cieľom toho je, aby „čím najviac služobníkov Božieho slova mohlo s úžitkom podávať pokrm Svätého písma Božiemu ľudu, ktorý by

*osvecoval mysle,
posilňoval vôľu
a zapaloval ľudské srdcia láskou k Bohu.*“⁴

1 Spôsoby poznania Svätého písma

Sú to predovšetkým tieto:

- čítanie
- meditovanie
- štúdium
- názorné používanie biblických pomôcok
- homiletické, literárne a publicistické spracovanie biblických textov.

1 Čítanie svätého písma

Môže byť každodenné, bežné, kritické, odborné, liturgické či duchovné.

Tomáš Kempenský nás poučuje:

„Pravdu hľadaj vo Svätom písme, nie výrečnosť... Ak chceš mať z čítania osoh, čítaj pokorne, úprimne a s vierou...“⁵

¹ „A všetko, čo bolo kedysi napísané, bolo napísané nám na poučenie, aby sme skrze trpezlivosť a útechu z Písma mali nádej.“ (Rim 15, 4).

² SV. AUGUSTÍN: *Vyznania*. Bratislava: LÚČ, 1997, s. 359 (12, 14).

³ KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Všeobecné direktorium pre katechizáciu*. Trnava: SSV, 1999, č. 94.

⁴ DEI VERBUM. *Vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi*, č. 23.

⁵ KEMPENSKÝ, T.: *O nasledovaní Krista*. Trnava: SSV v CN, 1989, I., 5, 1; 10.

O cisárovi Karlovi Veľkom sa hovorí, že na svojich cestách stále nosil so sebou Sväté písmo a denne z neho kľáčiačky čítal. „Tu ku mne hovorí Boh“, vravel, keď chcel vysvetliť priateľom, prečo ho takto číta.⁶

Cirkev si aj dnes želá, aby veriaci radi čítali Sväté písmo. Ustavičné zrýchľovanie životného štýlu si priam vynucuje zastaviť sa, nechať sa preniknúť Božou láskou a objavovať svoj vzťah k Bohu. „*Veď v posvätných knihách ide s veľkou láskavosťou v ústrety svojim dieťkam Otec, ktorý je na nebesiach a prihovára sa im. A v Božom slove je toľká sila a účinnosť, že ono je oporou a životnou silou pre Cirkev a pre jej dieťky posilou vo viere, pokrmom pre dušu a čistým, nikdy nevysychajúcim prameňom duchovného života...*“⁷

Sväté písmo má veľkú potenciálnu užitočnosť. Poskytuje bohaté duchovné čítanie, oživuje ranné rozjímanie, inšpiruje strelné modlitby, učí a upevňuje v pravdách viery, vyzdvihuje krásu a záslužnosť čnosti, vedie k pokániu a polepšeniu, teší a upokojuje srdce, povzbudzuje zarmútených...

Preto Cirkev „s materinskou starostlivosťou dbá o to, aby sa zhotovili vhodné a správne preklady do rozličných jazykov...“⁸, a dostalo sa do rúk čo najširším vrstvám. Veď „*nielen z chleba žije človek, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.*“ (Mt 4,4). O čítaní Svätého písma to platí zvlášť... Veriaci Ind zostupuje každé ráno pri východe slnka k brehom rieky Ganges, aby pokropil svoje čelo posvätnou vodou a my by sme nemali aspoň končiť deň prečítaním si niekoľkých myšlienok zo Svätého písma a počúvať v tichu Pánove slová?

Druhý vatikánsky koncil vo vieroučnej konštitúcii *Dei verbum* vážne napomína:

„*Preto je potrebné, aby sa všetci klerici, najmä však Kristovi kňazi, ako aj ostatní, čo sa ako diakoni a katechéti venujú službe slova, oddali vytrvalému čítaniu... Svätý cirkevný snem vyzýva naliehavým a dôrazným spôsobom aj všetkých veriacich, najmä rehoľníkov, aby si častým čítaním Svätého písma nadobudli «nesmierne vzácne poznanie o Ježišovi Kristovi» (Flp 3, 8). Lebo «kto nepozná Písmo, nepozná Krista».*“⁹

1.2 Meditovanie

Už v Starom zákone Boh takto napomína Jozueho:

„*Nech sa nevzdáľuje kniha tohto zákona od tvojich úst! Premýšľaj o nej vo dne v noci, aby si bedlivo zachoval všetko, čo je v nej napísané. Potom budeš mať šťastie a úspech vo svojom podnikaní.*“ (Joz 1, 8).

Druhý vatikánsky koncil napomína takto:

„*Nech však nezabúdajú, že čítanie Svätého písma musí sprevádzať modlitba, aby sa nadviazal rozhovor medzi Bohom a človekom. Lebo keď sa modlíme, Bohu sa prihovárame; a ho počúvame, keď čítame Božie výroky.*“¹⁰ Preto Sväté písmo „pomocou zmyslu pre vieru celého Božieho ľudu a pod vedením Magistéria, ktoré ho vyučuje s autoritou, možno stále hlbšie meditovať a chápať.“¹¹

Tematika rozjímania z Písma je veľmi pestrá a užitočná, pretože sa z nej dá zostaviť vhodná meditácia podľa akejkoľvek metódy na rozjímanie. Možno z nej vytvoriť aktuálnu aplikáciu v každom liturgickom období, na každý mravný stav a na každú duševnú diagnózu.

Vďaka Bohu v poslednom čase máme dostatok vhodnej literatúry, ako napr. *Každodenné zamyslenia* (Anton Srholec); *Myšlienky na každý deň* (Matka Terézia); *Minútočka* (Josef Hlouch) a i.

⁶ ŽÁK, E.: *Řeči konferenční*. Praha: V. Kotrba, 1923, s. 76.

⁷ DEI VERBUM. *Vieroučná konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi*, č. 22.

⁸ Tamtiež 22.

⁹ Tamtiež 25

¹⁰ Tamtiež 25.

¹¹ KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Všeobecné direktorium pre katechizáciu*. Trnava: SSV, 1999, č. 95.

V životopise sv. Antona pustovníka nájdeme zaujímavý spôsob, akým vychovával spolubratov. Prečítal im úryvok zo Svätého písma a pýtal sa, čo znamená. Samozrejme každý odpovedal, ako najlepšie vedel. Jeden z nich však úprimne priznal: „Ja neviem.“ „Ten je na správnej ceste,“ pochválil ho pustovník Anton.

Áno, len ten, kto Sväté písmo číta, s pokorou premýšľa nad jeho slovami a uvažuje o nich, len ten počuje niečo nové.

1.3 Štúdium Svätého písma

Vo vieroučnej konštitúcii Druhého vatikánskeho koncilu *Dei verbum* čítame, že Cirkev mala a má v úcte Sväté písmo „*priam ako samo Pánovo telo*“¹². Z toho dôvodu jeho štúdium je najúčinnjším prostriedkom náboženského vzdelania a prvotriednej pastoračnej pomôcky, pretože je dušou posvätnéj teológie.¹³

Každý z nás si má preto položiť otázku: Aký priestor dávam svojmu duchovnému rastu práve jeho štúdiom?

Sväté písmo je všestrannou a veľmi zaujímavou knihou. Je nevyčerpatel'né pre osvieženie ducha (napr. žalmy); pre poučenie (napr. príslovia, príklady a podobenstvá); pre pokarhanie a mravnú nápravu (napr. prorocké a didaktické knihy); pre vieroučnú obnovu a obranu, životnú útechu a nádej do budúceho života (všetky ostatné knihy Svätého písma). Preto ani v tomto druhu prednosti sa Svätému písmu nevyrovná žiadna náboženská kniha.

Vnútoraná hodnota Svätého písma vyplýva z jeho inšpirácie Svätým duchom. V ňom je uložená Božia múdrosť a zjavená Božia vôľa ako mravná norma pre veriaceho človeka. A tá nás učí nielen to, čo je predmetom nášho poznania (sú Božie pravdy), ale aj nášho konania (Božie príkazy).

Sväté písmo je teda prameň Božej múdrosti. Obsahuje takmer nevyčerpatel'né množstvo drahocenných duchovných pokladov, ktoré tvoria základný fond pre kresťanskú vierouku, mravouku a liturgiu, ako aj pre praktický život kresťana.

V dôsledku toho, čo tvorí prednosť Svätého písma pred všetkými knihami sveta, nadobúda taký význam a dôležitosť, že sa mu musí plným právom priznať názov *Knihá kníh*, ktorá sa má zvlášť teológmi nielen obdivovať a v knižnici vystavovať, ale predovšetkým čítať, študovať a jej pravdy prakticky prežívať.

1.4 Názorné používanie biblických pomôcok

Tu možno vymenovať:

- Výber biblických textov a ich homiletický a kazateľský výklad: kresby, maľby a obrazy biblických udalostí.
- Ukazovanie na mape biblických krajín a dejov - napr. Ježišove cesty, cesty sv. Pavla.
- Používanie biblických štatistík - napr. mená, miesta, kraje, obyvateľstvo, vrchy, pohoria, rieky, jazerá, moria, púšte, roviny, prístavy.
- Sú to predovšetkým „*platne, audiokazety a videokazety, diapozitívy a filmy, rozličné skupinové médiá, multimédiá a minimédiá a audiovizuálne prostriedky všeobecne, ktoré vďaka svojim dostupným cenám a jednoduchému použitiu môžu ponúknuť osobitné didakticko-pastoračné výhody, zvlášť v katechéze a v animácii skupín.*“¹⁴

¹² Tamtiež 21.

¹³ Tamtiež 24.

¹⁴ KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Pokyny na formovanie budúcich kňazov v oblasti využívania prostriedkov spoločenskej komunikácie*. Trnava: SSV, 1999, č. 22.

1.5 Literárne a publicistické spracovanie biblických textov

Ježiš Kristus počas svojho pozemského života nekázal apoštolom písať, ale učiť. Sám nič nenapísal (iba ak niečo prstom na zem (viď Jn 8, 1-11)). Tým viac on aj apoštoli učili, kázali. Predsa však máme v Písme miesta, kde Boh určitým mužom rozkázal písať, čo videli a počuli. Napr. Mojžišovi na vrchu Sinaj, aby napísal Desatoro: „*Napíš si tieto slová, lebo na podklade týchto slov som uzavrel zmluvu s tebou a Izraelom.*“ (Ex 34, 27). Prorokovi Habakukovi nariadil: „*Napíš videnie, a to jasne na tabuľu, aby sa dalo plynne čítať.*“ (Hab 2, 2).

Ježiš (skrže anjela) prikázal sv. Jánovi na ostrove Patmos: „*Napíš, čo si videl: čo je a čo sa má stať potom.*“ (Zjv 1, 9). Uvádza aj príčinu, prečo má Ján písať: „*Píš: Tieto slová sú verné a pravdivé.*“ (Zjv 21, 5).

„*Toto apoštoli verne splnili, keď ústnym ohlasovaním v príkladoch a poučeníach podali všetko, čo sa dozvedeli z Kristových úst, zo styku s ním a z jeho skutkov (...), a niektorí apoštoli a žiaci apoštolov (...) zachytili blahozvesť spásy aj písomne...*“¹⁵

Keďže tieto slová sú „*slová večného života*“ (Jn 6, 69), a sú „*verné a pravdivé*“ (Zjv 21, 5), sú pre nás aj záväzné, aby sme ich nielen hlásali, ale aj písali, pretože podľa Kristových slov majú večnú platnosť: „*Nebo a zem sa pomínú, ale moje slová sa nepomínú.*“ (Lk 21, 33).

K tomu, aby sa nepominuli, máme aj my dopomôcť nielen vpísaním si ich na tabuľu svojho srdca,¹⁶ ale aj na papier našich kníh, novín a časopisov.

Stará indická povest' hovorí:

Akýsi otec odtrhol zo stromu zrelé ovocie, rozlomil ho na polovicu a prostriedok ukázal svojmu synovi s otázkou, čo tam vidí.

- Niekoľko malých zrn, odvetil syn.

- Vezmi jedno z nich a roztlč, čo je v ňom.

- Nie je v ňom nič, poznamenal syn.

- Syn môj - hovorí otec. - Vo vnútri toho semena, kde nevidíš nič, je skrytá možnosť života mohutného stromu, v plodoch ktorých by sa mohlo kochať niekoľko sto ľudí, keby zárodok padol na dobrú pôdu a zapustil korene.

Tomu, aby aj Božie slovo padalo na dobrú pôdu a zapustilo korene, môžeme dopomôcť aj my vhodným spracovaním biblických textov.

2 Čo možno použiť zo Svätého písma na náboženské články

Je jasné, že každý kňaz má Sväté písmo nielen sústavne čítať, meditovať, študovať a hlásať, ale má z neho čerpať aj myšlienky na písanie. Čo však má z Písma využiť na publicistickú tvorbu?

Možností je veľmi veľa. Napr. napísať historicko-biblické romány, básne, piesne, prednášky, kázne a články. Stačí spomenúť prácu v oblasti článkov a homílií - kázní. Používame pritom biblické príklady, citáty a výklad biblického textu. V každom prípade potrebujeme okrem Svätého písma aj solídny komentár. Spomenieme iba dva okruhy: Príklady a citáty na zostavenie článkov.

2.1 Príklady

¹⁵ KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Pokyny na formovanie budúcich kňazov v oblasti využívania prostriedkov spoločenskej komunikácie*. Trnava: SSV, 1999, č. 2.

¹⁶ „*Zachovaj moje slová, syn môj, a moje prikázania si uchovaj! Zachovávaj moje príkazy a budeš žiť a moje naučenie ako svoju očnú zrenicu! Priviaž si ich na prsty, napíš ich na tabuľu svojho srdca!*“ (Prís 7, 1-3).

Zaradujeme tu predovšetkým príklady biblických osôb, na základe ktorých osvetľujeme pozitívne čnosti, alebo ich používame ako negatívnu a odstrašujúcu životnú skutočnosť. Napr. porovnaním biblických osôb: Kaina a Ábela, Lóta a jeho manželky, Jozefa a jeho bratov, Ananiáša a Zafiry, Petra a Judáša, farizeja a mýtnika, lotrov na kríži a pod. Môžu to byť tiež príklady na poučenie, povzbudenie, na výstrahu, ale aj na pochvalu a prísľub odmeny, atď. Treba však dbať na zásadu, že príklad musí byť jasný, poučný a účinný, a primerane aplikovaný. Platí to zvlášť o kázniach a homíliách. Je veľmi vhodné pripomenúť myšlienku: „*Ak niečo neviete povedať jednoducho, znamená, že to neovládáte veľmi dobre.*“ (Albert Einstein).

Sú však príklady naozaj potrebné?

Istý mladý kňaz bol veľmi dobrý kazateľ. Obsah predniesol výborne. Uchvacoval všetkých. Keď raz vystupoval na kazateľnicu, zarazil sa. Našiel lístok so slovami: „*Pane, chceli by sme vidieť Ježiša.*“ (Jn 12, 21).

Kázal výborne, ale chýbalo mu to podstatné: aby jeho slovami prehovoril Kristus k dnešnej dobe. Poznámku na lístku však neprešiel bez povšimnutia. Zamyslel sa a pochopil, čo touto vetou chcel jeden z veriacich povedať: či za jeho slovami stojí Kristova osobnosť, či obsahom jeho slov je Kristovo slovo, alebo slovo básnikov, či je v nej použitá Kristova metóda - t. j. či jeho kázeň je dostatočne zrozumiteľná i v širšom okruhu. Odmietať príklady. Teraz si ale uvedomil, že Kristus ohlasoval svoje učenie vo forme podobenstiev alebo živých príbehov, ktoré vyjadrovali hlboké pravdy jednoduchou každodennou rečou.¹⁷ Príklad upevní myšlienku. Uvedomil si, že je potrebné používať aj príklady a prirovnania.

Po čase objavil znovu lístok, tentoraz so slovami: „*Učeníci sa zaradovali, keď videli Pána.*“ (Jn 20, 20).¹⁸

2.2 Biblické citáty

Biblické citáty používame na dokazovanie alebo objasňovanie nejakej náboženskej, mravnej a sociálno-etickej pravdy. Citáty musia byť *jasné* a majú *presne* vystihovať slovný alebo morálny zmysel dokazovanej, poučnej alebo ozrejmujúcej pravdy. Nesmú byť násilne pritiahnuté. Nestacia, aby sme ich len náznakovito aplikovali na nejakú životnú okolnosť, na ktorú náležitý biblický citát aktualizujeme. Citáty musia byť presné a podľa najnovšieho schváleného prekladu.

Ak citát preberáme doslovne, píšeme ho v úvodzovkách. Ak však chceme niektorú pravdu alebo myšlienku vyjadriť voľne prevzatým citátom, potom ho píšeme bez úvodzoviek. V zátvorkách však napíšeme - porov. - a uvedieme citáciu.

Citáty nikdy necitujeme spamäti! Necitujeme ani vlastný preklad - z inojazyčného textu!

Pri preberaní citátov „z druhej ruky“ si ich treba vždy overiť!

Koľko uvedieme citátov, záleží od tematiky. Ak je to odborný článok, dogmatický, žiada si viac citátov. Vždy však platí zásada, že menej je niekedy viac.

Skratky jednotlivých kníh Svätého písma sú uvedené v každom vydaní Svätého písma. Obyčajne v úvode. Rešpektujme ich!

2.3 Náboženské témy článkov

Azda najťažšie v publicistickej činnosti je nájsť vhodnú, výstižnú a aktuálnu tému. Je však nejaký „recept“ ako vôbec písať a čím začať?

Pri tejto úvahe možno uviesť rozličné anekdoty, ktoré sa spomínajú v tejto súvislosti.

¹⁷ „*Toto všetko hovoril Ježiš zástupom v podobenstvách. Bez podobenstva im nehovoril nič...*“ (Mt 13, 34).

¹⁸ *Homiletické smernice*. Olomouc, 1977, 4/14.

Za slávnym spisovateľom Bernardom Shawom (1856-1950), britským dramatikom, prišiel začínajúci autor a hovorí: „Majstre, mám v hlave celé úžasné romány. Ťažkosti mi robí len maličkosť. Ako začať?“

„To je ľahké“, hovorí B. Shaw, - „začni v ľavom rohu hore.“

Alebo:

K Ludwigovi van Beethovenovi, nemeckému skladateľovi, jednému z najväčších zjavov v dejinách hudby (1770-1827), prišiel istý skladateľ s prosbou, aby mu poradil, ako má napísať symfóniu.

- Viete, je to ťažké...

- Ako ťažké? Veď vy ste už ako štvorročný napísal symfóniu.

- To áno, ale ja som sa vtedy nikoho nepýtal, odpovedal Beethoven.

Tak akosi je to so začiatkom písania. No jednako je tu otázka: Ako písať? V redakčných kolektívoch sa dosť často pripomína: „Píš tak, akoby si písal vlastnej matke.“ Teda jednoducho a zrozumiteľne, bez veľkého filozofovania. Nie je to zlá zásada, ale istotne v mnohom pomôže.

Kde však nájsť vhodné myšlienky? Prameňom má nám byť predovšetkým Sväté písmo! Buď si pri čítaní robíme z neho poznámky, alebo siahneme k vecnej konkordancii.

Na biblickú tému niekedy inšpiruje aj aktuálny zážitok z homílie, niektorý sviatok, pamätný deň svätých, alebo aj nejaký zážitok z cesty. Aj čítanie životopisov svätých alebo denná meditácia nám poslúži pri voľbe vhodnej tematiky. Osobné zážitky a skúsenosti, ak ich spracujeme, čitatelia veľmi radi čítajú a prijímajú. Ježiš Kristus je nám v tom veľkým vzorom. On „*vo svojich vystúpeniach prejavoval úctu voči poslucháčom, záujem o ich situáciu a potreby, súcitiť s ich trápeniami (porov. Lk 7, 13) a pevné rozhodnutie povedať im to, čo potrebujú počuť, a to spôsobom, ktorý zaujme ich pozornosť a pomôže im prijať posolstvo bez donucovania, kompromisu, klamu alebo manipulácie.*“¹⁹

Ak sme si vybrali tému, nasleduje výpis priliehavých príkladov a citátov. Okrem Svätého písma môžeme použiť aj myšlienky Svätých Otcov, filozofov a múdrych ľudí. Tiež aforizmy, prípadne myšlienky duchovných spisovateľov. Dnes už máme dostatok materiálu.

Téma môže byť podľa potreby a zámeru autora teologicko-teoretická alebo duchovne a mravne praktická. Články na pokračovanie „znesú“ len témy odborné a teologické. Dnešný čitateľ nemá rád články na pokračovanie. Ani dlhé. Radšej kratšie, výstižne vyčerpávajúce predmet a výrazne zakončené v posledných vetách. Ak sledujeme a čítame noviny a časopisy, hneď príde na to, ktoré články sa nám čítajú ľahko, ktoré ťažko. Podľa článku možno poznať aj autora. Pri čítaní akoby sme s ním hovorili, prípadne si ho aj predstavili. Preto anonymných autorov (ani pod skratkou) čitatelia nemajú radi!

Pri písaní nenanucujme svoj spôsob myslenia!

Sv. František Xaverský ako misionár Japonska sa veľmi divil, že taký inteligentný národ, ako sú Japonci, môžu písať zhora nadol. Lenže on sa vtedy zamyslel a povedal si: Čo je vlastne správne? Znamená to vždy len ten náš spôsob? Spôsob, ktorý by sme chceli vnútiť všetkým, pretože ho považujeme za jediný a správny?

Ak článok napíšeme, neposielajme ho hneď do redakcie. Treba ho nechať „uležať“. Po čase sa k nemu vrátíme. Zistíme, koľko chýb sme tam urobili.²⁰

Na záver treba iba pripomenúť, že od každého jedného z nás záleží, aká bude naša tlač, čo v nej chceme mať a čítať. Vlastne aj týmto spôsobom prispejeme k hlásaniu evanjelia všetkému stvoreniu. (porov. Mk 16, 15).

¹⁹ PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPOLOČENSKÉ KOMUNIKAČNÉ PROSTRIEDKY: *Etika v spoločenskej komunikácii*. Trnava: SSV, 2000, č.32.

²⁰ Ruský spisovateľ L. N. Tolstoj 105-krát prepracoval svoj román *Anna Kareninová*.

Resume

In the paper *Basic ways of knowing and using the Holy Scriptures*, the author writes about the ways of knowing and using the Holy Scriptures. There are reading, meditation, study, using biblical material, homiletic, literary and journalistic ways of working with biblical texts. Also, there is a way how to use the Holy Scriptures for writing a religious article. There are the examples and biblical quotations. In the conclusion there are several practical advices for writing a religious article.

(*Theologos. Teologická revue GkBF PU v Prešove*. Prešov : Petra, 2001, roč. 3, č. 2, s. 124-132. ISSN 1335-5570)